

Wommelgemse Heemkundige Kring "De Kaeck" VZW

MEDEDELINGENBLAD

Ledenblad: juni-juli 2025 - nummer 417

Tweemaandelijks tijdschrift, verschijnt op 1 februari, 1 april, 1 juni, 1 augustus, 1 oktober, 1 december

Oplage : 150 expl.

ISSN=0777-804X

Verantwoordelijke uitgever: Eddy Smits- Schaarbosstraat 10 – 2160 Wommelgem – tel.: 03/354.40.72

e-mail: eduard.smits@skynet.be - "W.H.K. De Kaeck" www.dekaeck.be - Bankrekening (IBAN) : BE12 9799 5205 4092

TE NOTEREN:

- * 21 & 22 juni: Sint Jansfeesten zie verder in deze mededelingen
- * 20 juli : Dagfietstocht - zie verder in deze mededelingen
- * 31 augustus : Heemfeesten
- * 7, 14, 20 en 28 september: Tentoonstelling in het documentatiecentrum.
- * 25 oktober: Teerfeest

SINT JANSFEESTEN

Beste leden en vrienden van de Heemkundige Kring "De Kaeck" Wommelgem.

Zaterdag 21 en zondag 22 juni zijn we weer aanwezig en actief op de 51ste Sint-Jansfeesten.

Vorig jaar hebben we zeer goed gewerkt en verkocht, we zijn ook de weg ingeslagen naar een propere wereld en hebben het gebruik van de plastic filters achterwege gelaten, we werken nu met twee koffiemachines. Steeds verse en lekkere koffies.

We zijn dan ook begonnen met speciale koffies, onder andere de Griekse frappe. Ook de lekkere "Amaretto" koffie om heerlijk te genieten. Misschien komt er nog wel een derde bij, We denken verder na.

Op onze bestuursvergadering heb ik groen licht gekregen voor het verkopen van vers schepijs.

Deze uitbreiding vind ik belangrijk om inkomsten te genereren. Wij hebben namelijk centen nodig om ons prachtige museum terug op te bouwen en te updaten.

Deze oproep richt ik naar jullie met de vraag wie kan en wil ons een uurtje komen helpen met ijsjes scheppen of koffietjes maken, enz. Vele handen maken het werk

licht. Zoals jullie weten is het altijd een gezellige boel.

Ook hopen we zoveel mogelijk leden te mogen ontvangen voor een koffietje met een lekker stukje vlaai of een heerlijk eigen bereid hoorntje ijscrème.

Brigitte

GEZOCHT: Nederlandstalige geschriften uit 19de/20ste-eeuws Brussel

Hallo! Ik ben Emma Lambrecht, doctoraatsstudente aan de Vrije Universiteit Brussel. Momenteel werk ik aan een project over Vlamingen die in de 19de en vroege 20ste eeuw naar Brussel gemigreerd zijn. Meer specifiek wil ik onderzoeken hoe het taalgebruik van die ingeweken Vlamingen is veranderd na hun aankomst in onze steeds meer 'verfransende' hoofdstad.

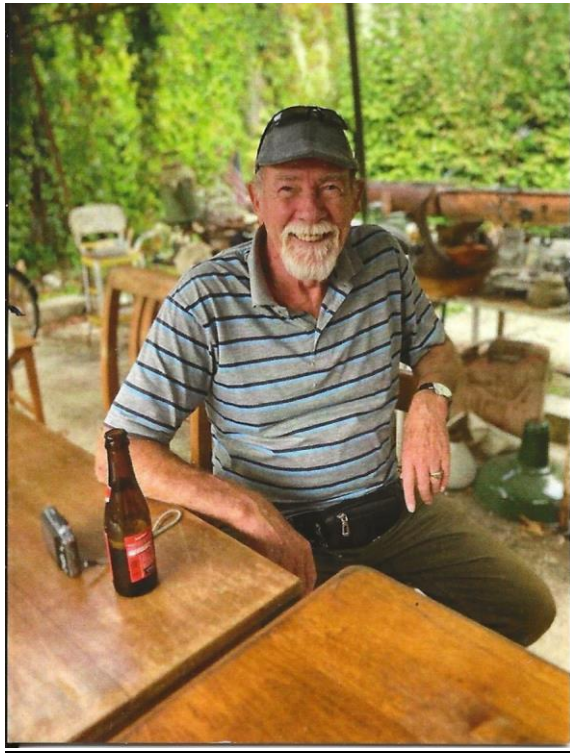
Voor mijn project ben ik op zoek naar persoonlijke geschriften van 'gewone' mensen, zoals brieven, postkaarten of zelfs dagboeken, geschreven in het Nederlands. Zijn jouw voorouders van één van de Vlaamse provincies naar Brussel verhuisd? Heb je thuis misschien nog handgeschreven documenten uit de periode 1840-1920 van hen liggen? En zou je die tijdelijk ter beschikking willen stellen voor mijn onderzoek (m.a.w. laten fotograferen)? Aarzel dan niet om mij te contacteren via emma.lambrecht@vub.be. Je zou mij enorm helpen en een waardevolle bijdrage leveren aan het onderzoek naar het taalgebruik in Brussel.

NECROLOGIE

*We vernamen het overlijden van François Haverals, oud-voorzitter en huidig erevoorzitter van de Heemkundige Kring Boechout-Vremde, op 23 april

2025. François was voor ons geen onbekende. We kregen hem regelmatig op bezoek in ons doc.centrum en telkens had hij wel één of ander document bij uit het stadsarchief van Lier dat op onze gemeente betrekking had (hij was daar “stadsvrijwilliger”). Tevens heeft hij voor ons heel wat documenten uit vroegere eeuwen “vertaald” in het huidige Nederlands.

Aan de familie en de Heemkundige Kring Boechout-Vremde bieden wij ons innig medeleven aan.

SCHENKINGEN

*Dat onze kring veel schenkingen ontvangt is wel geweten, maar wist je ook dat wij soms het één en ander wegschenken? Meestal betreft het hier documentatie en/of archiefstukken van een andere gemeente, stukken die we dan bezorgen aan de plaatselijke Heemkundige Kring. Soms ook zijn het stukken met een grote waarde, stukken dus die moeten bewaard worden, maar voor onze kring niet interessant of relevant zijn. Voor deze stukken zoeken we dan de gepaste erfgoedinstelling met de vraag of zij deze stukken willen opnemen in hun collectie. Onlangs kregen we volgend schrijven :

Geachte heer Meeus,

In april vorig jaar schonk de HK De Kaec twee oude drukken aan de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience. Met enige vertraging door omstandigheden laat ik u weten dat deze inmiddels verwerkt zijn.

Het *Missale* gedrukt in Antwerpen in 1722 werd opgenomen in onze collectie, de beschrijving kan u hier

zien: <https://anet.be/record/opacehc/c:lvd:15656137>. Het boek werd inmiddels ook toegevoegd aan de databank van de Short Title Catalogus Vlaanderen, de Vlaamse bibliografie van het handgedrukte boek: <https://anet.be/record/stcvopac/c:stcv:12928661>.

Het andere boek, een Keulse zeventiende-eeuwse druk, past niet in ons collectieprofiel (Matthias Faber, *Concionum opus tripartitum*. Keulen : Kinchius, 1642). Op de titelpagina las ik echter het herkomstmerk “ad usum f. L. vande Venne relig. Averbod. 1673”. Wij zullen het boek herbestemmen naar de abdijbibliotheek van Averbode (pater Herman Janssens), waar het in de zeventiende eeuw toe behoorde.

WAT VOORBIJ IS: DAGREIS ZOUTLEEUW

Eerlijk gezegd, we waren er niet zo gerust in toen er werd voorgesteld om een dagje Zoutleeuw op het programma te zetten maar dit bleek een voorbarig gevoel. Integendeel, het werd een uitstap die nog lang in ons geheugen zal ronddwalen.

Over de busreis naar Zoutleeuw valt weinig te vertellen ware het niet dat de chauffeur voordat we het stadje bereikten een weg insloeg te vergelijken met “het bos van Wallers” tijdens de wielervedstrijd Parijs-Roubaix. .

Interieur Stadhuis Zoutleeuw - © H. De Clerck

’t Is ons nog altijd een raadsel hoe we dit kilometerslange bonkig kasseiwegeltje heelhuids zijn doorgekomen. In Zoutleeuw zelf verzeilden we in straatjes, zo smal, dat er langs beide zijden van de bus slechts enkele luttele centimeters plaats was. Een goede chauffeur in elk geval want we stopten stipt op tijd voor de Zoutleeuwse lakenhalle.

Na een deugddoende koffie gingen we met twee plaatselijke gidsen op pad. Eerst een bezoek aan het stadhuis: hier werd ons verteld waarom Zoutleeuw, een groot Brabants dorp, eigenlijk een stad was. Dat het met de “zouthandel” in de middeleeuwen te maken had zal u wellicht niet vreemd in de oren klinken. Een eigenaardigheid, boven één van de deuren was een

gedenksteen ingemetseld waarop stond dat het stadhuis in 1911 een restauratie onderging onder toezicht van de toenmalige burgemeester dokter Emiel Caluwaerts. Laat het nu zo zijn dat er in die tijd in ons gemeentebestuur een schepen, en later burgemeester, ook een dokter zetelde en die ook de naam Emiel Caluwaerts droeg.

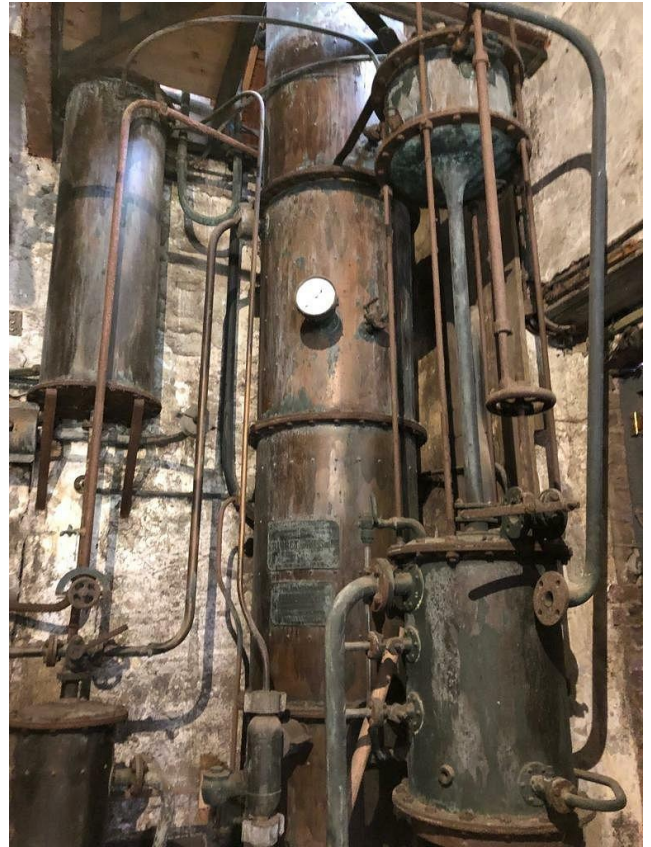

De sacramentstoren -© H. De Clerck

Na het bezoek aan het stadhuis maakten we een korte wandeling tot aan de “Kleine Gete” (van hieruit werd het zout per schip naar Antwerpen gevoerd). Aan de overzijde van de Gete is er het oude Hospitaal. En dan het hoogtepunt: een bezoek aan de majestatische kerk. Niet te beschrijven welke kunstwerken daar allemaal te bezichtigen zijn. Je moet er zelf heengaan, het is meer dan de moeite waard.

Na het bezoek aan de kerk en een heerlijke lunch in de lakenhalle was er voor de liefhebbers een korte en mooie wandeling voorzien met bezoek aan de Bethaniekapel. Stilaan werd het tijd om onze volgende pleisterplaats op te zoeken : de brouwerij van Wilderen.

Een gids leidde ons door het moderne gedeelte van de brouwerij en vervolgens, geloof het of niet, door de distilleerderij zoals ze er 100 jaar geleden uitzag.

De oude distilleerkolom – © H. De Clerck

Aansluitend nog een heerlijke koffietafel (met plaatselijk gebrouwen bier) en dan was het tijd om huiswaarts te keren.

Een dikke proficiat en dank aan de organisator van deze uitstap : Herman Meeus!

FIETSTOCHT NAAR GROBBENDONK

Naar jaarlijkse gewoonte trekken we ook dit jaar met de fiets richting de Kempen. Een kleine wijziging dringt zich al enige tijd op. We beperken het aantal kilometers tot ± 50 km. Het vertrek is dan ook niet meer in de voormiddag maar we vertrekken te 13.00 uur op het Kerkplein. Aan een rustig tempo gaat onze route richting Grobbendonk waar een stop gepland wordt om de dorstigen te laven.

Hierna brengen we een bezoek aan de ruïnes van Priorij Onze Lieve Vrouw Ten Troon. Eertijds een abdij met hoogstaand geestelijk en cultureel peil, gesticht in 1414 door Ridder Arnold van Craeynhen en vrouwe Joanna van Steyvoort. De bijhorende kerk zou hun grafkerk zijn, heden deels herleid tot een ruïne en als toegankelijke enclave gelegen in de Britse militaire basis.

Het klooster werd gebouwd op de plaats genaamd "Hulsdonk" aan de oude weg van Grobbendonk naar Herentals en behoorde tot de Windesheimerorde (Augustijnen); de stichting nam een hoogstaande geestelijke en kunstambachtelijke vlucht, voornamelijk op het gebied van "boekverluchting".

Nieuwe bloei na de vernietiging en plunderingen van 1572-1579, doch verbeurdverklaard tijdens de Franse Revolutie. Naderhand was het in gebruik als hoeve, waarbij de kerk als schuur werd ingericht. In 1898 werd de kerk definitief door brand verwoest. In 1931 is de kerk aangekocht door Floris Primis die ze in 1950 overmaakte aan het aartsbisdom Mechelen. In 1992 werd ze overgedragen aan de gemeente Grobbendonk die het beheer op haar beurt overdroeg aan de natuurvereniging "v.z.w. De IJsvogel". Deze vereniging begon in 1993 met opgravingen, gevolgd door restauratie van de kerkruijne. De overige gebouwen, met name de resten van het voormalig klooster, zijn heden in privébezit.

Na deze terugblik op het verleden keren we terug richting Wommelgem, echter niet zonder nog een korte pauze om de zopas verkregen geschiedenis even door te spoelen. We rekenen op een aangenaam weertje en een gezellige fietstocht en omstreeks 18.00 uur zijn we terug te Wommelgem.

SINT-JANSAPPELEN

Binnenkort zijn het weer Sint-Jansfeesten en dat geeft ons altijd zoets als een folkloristische duw in de rug om dingen te zoeken waaraan de naam van Sint-Jan verbonden is. Zo stootten we op de naam: Sint-Jansappelen.....Een zomerappel die in onze jeugd jaren ook nog oogstappel genoemd werd. Volgende toelichting vonden we in een oude uitgave van het tijdschrift "Ons Heem" (1971)

"Men neemt aan dat die vroege zomerappel met licht en fris vruchtvlees, één van de veertig bekende Romeinse appelsoorten was. Men noemde hem toen *Melimela*. Hij was een voorloper van de andere soorten en smaakte zoals zijn naam het aanduidde naar honing. Dioscorides zegt dat hij laxerend werkt en kracht bezit om de wormen uit het lichaam te verdrijven. Reeds in die antieke tijden trachtte men hem te bewaren door hem tussen vijgenbladeren te leggen.

Gedurende de middeleeuwen duikt de appel van St.-Jan onder in de versterkte kloostertuinen, waar hij beveiligd

was tegen onzinnig oorlogsgeweld, dat om de haverklap kon uitbarsten.

Gedurende de 14e eeuw wordt in Florentie de Renaissance ten doop gehouden en op het Priorenplein wordt er de St.-Janskermis gevierd met een maskerade van reuzenappelen uit bordpapier. Het waren afbeeldingen van de *San Giovanni* appelen.

In de talrijke Nederlandse rekeningen uit de 15e. eeuw en daarna vindt men naast de St.-Jacobus ook de St.-Jansappelen. Dit is eveneens het geval gedurende de 16e eeuw in Frankrijk (*Pomme St.-Jean*).

Rembrecht Dodoens schrijft in zijn onvolprezen *Cruydtboec* dat bij Plantin wordt uitgegeven, over *soete somerappels* gelijk de *St.-Jans-appels*. In 1651 vinden we bij de Duitser *Tabernae- montanis* een afbeelding onder de benaming *Sankt Jahannsapffel*. De benaming komt vrij veel voor in allerlei geschriften tot aan het eind van de 18e eeuw. Het is de appel met gladde, groene schil, die geel wordt als hij volledig rijp is geworden. Het vruchtvlees is rijns van smaak en helder wit. Normaal is dit de eerste appel van het seizoen.

Volgens de *Pomologia* 1753 van de Fries Herman Knoop uit Leeuwarden is de St.- Jansappel niets anders dan de Paradijsappel en hij vermeldt volgende soorten: witte, zomer P. vroege, P. *Naantjes Appel*, rode zomer P. vroege zoete P. *dubbele* en enkele rode winter P. *vrouwtjesappel* genaamd. Maar dit is een uitbreiding van de bestaande appelsoort, een soort verzamelnaam. De oorspronkelijke Sint-Jansappel was de vroege zomerappel (*malapraecocia*), die rond de feestdag van de heilige met het rode kleed nl. 25 juni, rijp werd.

(n.v.d.r.: "De Heilige met het rode kleed" wiens feestdag op 25 juni valt is Sint-Jacobus....)

Werkten mee aan dit nummer : Bestuursorgaan, Herman Meeus, Gemma Sysmans, Herman De Clerck